

ประวัติ ความเป็นมา และตำนานสงกรานต์พระประแดงประเพณีอันยิ่งใหญ่ของชาวมอญ

วิถีชีวิตของชาวมอญ แต่เดิมชาวมอญพระประแดงเกือบจะทั้งหมดประกอบอาชีพทำนาทำกันอยู่หลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นอำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอมีนบุรี และที่อื่นๆ แต่ปัจจุบันผืนนาในพระประแดงได้กลายเป็นที่อยู่อาศัยจึงไม่มีการทำนาในถิ่นนี้อีกต่อไป มอญพระประแดงจะมีบ้านพักของตนเองอยู่สองแห่งคือพระประแดงแห่งกับท้องที่ที่ตนประกอบอาชีพอีกแห่งหนึ่ง เมื่อถึงฤดูทำนาก็จะพักอยู่ที่นั่น เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วจึงจะกลับมาพักที่บ้านพระประแดง ซึ่งจะอยู่ในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม อันที่เทศกสงกรานต์อยู่ในระหว่างนี้ จึงนับว่าเป็นโอกาสดีสำหรับชาวมอญที่จะทำบุญสร้างกุศลและมีความหมายอย่างยิ่งสำหรับหนุ่มๆ สาวๆ ที่จะได้สนุกสนานกันหลังจากที่เหน็ดเหนื่อยจากการทำนามาเกือบทั้งปี

ประเพณีสงกรานต์พระประแดง เดิมเรียกว่า สงกรานต์ปากลัด ภาพโดยรวมๆกันน่าจะคล้ายคลึงกับประเพณีสงกรานต์ทั่วไป แต่ที่เห็นว่าแตกต่างจากประเพณีสงกรานต์อื่นๆ คือการจัดงานสงกรานต์พระประแดงจะช้ากว่าวันสงกรานต์ปกติ คือแทนที่จะจัดในวันที่ ๑๓ เมษายนก็กลับเป็นวันอาทิตย์ต่อมาถัดจากสงกรานต์อีกหนึ่งสัปดาห์ ประเพณีสงกรานต์พระประแดงถือเป็นวันเทศกาลขึ้นปีใหม่ เป็นเทศกาลสำคัญของชาวไทยเชื้อสายมอญหรือที่เรียกว่าชาวไทยรามัญ ที่อาศัยอยู่ใน “ เมืองนครเขื่อนขันธ์ ” หรือเมืองพระประแดงในปัจจุบัน นับเป็นเสลาร้อยเก้าสิบปีเศษแล้วที่ชาวมอญได้มาพักพิงอาศัยอยู่บ้านปากกัลลัดและสืบทอดประเพณีเก่าแก่ของชาวมอญเอาไว้ นั่นก็คือประเพณีสงกรานต์พระประแดง วันสงกรานต์ของชาวมอญนั้นมีการเตรียมกันมาตั้งแต่เดือนเมษายนโดนเริ่มด้วยการทำความสะอาดบ้านช่องเรือนชาน ตลอดจนได้ถุนบ้านและบริเวณทั้งหมด มีการเตรียมเสื้อ ผ้าอาภรณ์ และการกวนขนมประเพณี เป็นเทศกาลที่สนุกสนานรวมประเพณีหลายๆอย่างเข้าด้วยกัน มีการทำบุญทำทานสะเดาะเคราะห์ตามแบบพุทธศาสนิกชนทั่วไป จะแตกต่างกันตรงที่สงกรานต์จะเริ่มต้นด้วยการทำบุญทำทานในตอนเช้าตรู่ส่งข้าวสงกรานต์ลักษณะคล้ายข้าวแช่ของไทยตามวัดต่างๆ และถวายข้าวสงกรานต์ต่อท้าวมหาสงกรานต์ที่ศาลเพียงตาหน้าบ้านตน “ฮอยสงกรานต์” ในตอนสายลูกหลานจะพากันไปรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ส่งขนมประเพณี “กวนสะกอก” ให้ญาติพี่น้องในหมู่บ้านและต่างตำบล ตกเย็นบรรดาลูกหลานก็พากันนำดอกไม้ธูปเทียนน้ำอบน้ำปรุงไปไหว้อัฐิบรรพบุรุษตามวัด บ้างก็ไปสรงน้ำพระที่วัดโปรดกศเชษฐาราม ตอนกลางคืนจะมีการเล่นสบ้าตามหมู่บ้านต่างๆ ทั้งสบ้าป้อนและสบ้าทอย การร้องเพลงทะเลยมอญกล่อมป้อน ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายรามัญที่หนุ่มสาวจะได้มีโอกาสพบปะใกล้ชิดกันในสายตาของญาติผู้ใหญ่ และในวันท้ายของสงกรานต์ ทุกหมู่บ้านจะร่วมใจกันจัดขบวนนางสงกรานต์ สาวงามแต่ละหมู่บ้านที่ถูกเชิญด้วยพานหมากพลู สาวงามที่สวยที่สุดจะถูกคัดเลือกให้เป็นนาง

สงกรานต์สาวงามอื่นก็จะเป็นนางประจำปี นางฟ้าตามลำดับต่อไป ขบวนแห่รถบุปผาชาติที่แต่ละหมู่บ้านร่วมกันจัด ตกแต่งด้วยเอกลักษณ์ของสงกรานต์มอญสวยงามตระการตา ขบวนแห่ธงตะขาบหรือ “นู้” เพื่อบูชาพระพุทธรเจ้า ขบวนแห่นก-แห่ปลา ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวมอญว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้แก่ตัวเอง ทำให้อายุยืนยาวโดย เคลื่อนขบวนแห่ไปปล่อยนก-ปล่อยปลา ณ อารามหลวงวัดโปรดกเศษเชษฐาราม สิ้นสุดด้วยประเพณีเล่นน้ำสงกรานต์ สานสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาวที่มีโอกาสพบปะใกล้ชิดในหมู่ญาติเพื่อนพ้องน้องพี่อย่างสนุกสนานสุภาพเรียบร้อย สงกรานต์พระประแดงจึงนับเป็นเทศกาลที่มีการทำบุญหลากหลายนานาชนิดด้วยกลอุบายที่ซ่อนแฝงไว้ในแต่ละ กิจกรรม ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำบุญอย่างยิ่งในรอบปี และยังเป็นเทศกาลของการพักผ่อนรวมญาติพี่น้องพบปะพูดคุย สืบสานวัฒนธรรมทางภาษาและวัฒนธรรมการกินอาหารของชาวมอญรวมถึงการสร้างสาธารณประโยชน์ เช่น ประเพณีค้ำต้นโพธิ์ “กร้าบฮานาม” ซึ่งถือได้ว่าเป็นการค้ำจุนศาสนาและประเพณีอีกหลายอย่างที่แฝงมากับงาน ประเพณีสงกรานต์ของไทยเชื้อสายรามัญที่สนุกสนาน

ความเป็นมา

เมื่อใกล้จะถึงวันสงกรานต์ ชาวบ้านโดยทั่วไปเฉพาะชาวมอญ-ไทย แต่ละครอบครัวต่างก็จะช่วยกันทำความสะอาดบ้านเรือนของตนคล้ายกับเป็นวันสาธารณสุข เมื่อทำความสะอาดบ้านเรือนของตนแล้ว ก่อนวันสงกรานต์ ๒-๓ วัน แต่ละบ้านก็ช่วยกันกวนขนมที่เรียกว่า “กอละแม” บางบ้านก็ทำขนมข้าวเหนียวแดง เพื่อจะได้นำไปทำบุญในวันสงกรานต์ และแจกจ่ายญาติมิตรสหาย เพื่อโมตรจิตซึ่งกันและกันบ้างก็จัดเครื่องนุ่งห่มใหม่ๆ ไว้เพื่อแต่งกายในวันสงกรานต์ บ้างก็เที่ยวซื้อเครื่องประดับต่างๆ และตกแต่งร่างกายให้สะอาดเรียบร้อย ตามหมู่บ้านชาวมอญบ้านชาวไทยรามัญ บ้านไต่หูข่าสงกรานต์ก็จะไปปลุกศาลเพียงตาเตรียมไว้ (อนึ่งชื่อหมู่บ้านในพระประแดงโดยเฉพาะในเขตเทศบาลและใกล้เคียงมีชื่อเป็นภาษามอญ ตามชื่อหมู่บ้านในประเทศรามัญ เพราะรามัญที่อพยพมาเมื่อครั้งกรุงธนบุรีและกรุงเทพฯ ได้มาอยู่ ณ เมืองนี้ตามที่กล่าวไว้ในประวัติ)

บ้านไต่หูข่าสงกรานต์หรือข่าแซ่ ก็จะเชิญสาว ๆ ในหมู่บ้านมาช่วยนำข้าวสงกรานต์ถวายพระ คือในเวลาเช้าสาวที่รับเชิญจะนำอาหารและข้าวสงกรานต์นั้นไปส่งตามวัดต่างๆ เช่น วัดทรงธรรม วัดคันลัด วัดจวน วัดกลางนา วัดอาษาสงคราม วัดพญาปราบฯ วัดแหลม วัดสวน วัดแค วัดโมกข์ เป็นต้น เมื่อขากลับจะมีการพรมน้ำรดกัน เพื่อความสวัสดิศิริมงคล แต่เป็นการรดน้ำอย่างมีวัฒนธรรมมิใช่สาดน้ำ เมื่อสาวกลับถึงบ้านเจ้าบ้านที่จัดทำข้าวสงกรานต์ก็จะเลี้ยงดูสาว ๆ และญาติมิตรสหายเป็นการรื่นเริงสาดโมตรจิตต่อกัน

ส่วนศาลเพียงตานั้น เจ้าบ้านจะนำอาหารใส่กระทงตั้งไว้บนศาลพร้อมด้วยความแช่ เป็นการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงตามประเพณีการส่งข้าวสงกรานต์นั้น จะทำให้ ๓ วัน คือวันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ เมษายน นอกจากส่งข้าวสงกรานต์แล้ว ตามวัดต่างๆ มีผู้ไปทำบุญกันอย่างมากมาย ในเวลากลางคืนมีบ่อนสะบ้าตามหมู่บ้านเป็นที่สนุกสนานยิ่งนัก บางบ่อนมีถึง ๗ วัน ทั้งนี้ มิใช่เป็นการพนันเอาทรัพย์สินอย่างใด เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งตามพื้นเมือง ตามบ่อนสะบ้ามีผู้ชมมากมายและแต่ละคนต่างก็รักษา มารยาทและวัฒนธรรม

ในระหว่างสงกรานต์มีการแห่ปลาปล่อยนก ซึ่งเป็นที่เลื่องลือกัน การแห่ปลาปล่อยนกนั้นเดิมแต่ละหมู่บ้านหรือสองสามหมู่บ้านร่วมกันจัดงานเอง โดยช่วยกันซื้อเชิญสาว ๆ ต่างหมู่บ้านมาร่วมขบวนแห่แต่ก่อนมีการแห่กันหลายหมู่บ้านในระหว่างสงกรานต์ เช่น ที่หมู่บ้านตา บ้านทรงคนอง และบ้านแซ่ ต่อมาเศรษฐกิจของประชาชนต่ำลงทางราชการได้เข้าช่วยเหลือประเพณีนี้ โดยให้ความร่วมมือจัดงานร่วมกับประชาชน แต่มีการแห่เพียงครั้งเดียวในปีหนึ่ง ในระหว่างสงกรานต์ ซึ่งแล้วแต่กรรมการจัดงานจะกำหนดวันเวลาและสถานที่จัดงาน เช่น บางปีจัดที่โรงเรียนมัธยมวัดทรงธรรม บางปีก็ที่ว่าการอำเภอ แล้วแต่กรรมการจะได้กำหนดการขึ้นโดยร่วมมือกันทุกฝ่าย

การแห่นั้นจะมีสาว ๆ จากหมู่บ้านต่างๆ ที่รับเชิญมาร่วมงานเดินขบวนแห่แห่นไปตามถนนต่างๆ ในเขตเทศบาล ในมือถือโหลปลาหรือไม้ก็กรงนกที่มึนก เมื่อถึงที่กำหนดปล่อยปลาและนก สาว ๆ เหล่านั้นก็ปล่อยไปเป็นการสะเดาะเคราะห์และแสดงเมตตาจิตต่อสัตว์ทั้งปวง (เพราะในสมัยโบราณปลาเหล่านี้พอถึงฤดูแล้งจะค้างอยู่ตามบึงตาม

หนองน้ำที่น้ำแห้งขอด ชาวบ้านจะเก็บมาขังรวมไว้แล้วนำไปปล่อยตามวัดที่มีบ่อน้ำ จึงกลายต่อมาภายหลังเป็นการปล่อยอย่างมีระเบียบและสนุกสนานพร้อมทั้งได้กุศลด้วย)

เมืองพระประแดงหรือเมืองนครเขื่อนขันธ์ หรือที่มีชาวบ้านมอญเรียกว่าเมืองปากลัด เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประเพณีและศิลปวัฒนธรรมซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ เนื่องจากมีพื้นที่เสมือนเมืองหน้าด่านของประเทศไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) ได้ทรงสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์และได้ย้ายครอบครัวมอญจากเมืองสามโคก จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๐๐ คน มาตั้งถิ่นฐาน ณ ที่นี้ ฉะนั้นประเพณีและศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่จึงเกี่ยวกับชาวมอญทั้งสิ้น

ตำนานสงกรานต์

สงกรานต์แต่ละปีนั้น ลูกสาวของท้าวมหาสงกรานต์ทั้ง ๗ คน จะต้องผลัดเปลี่ยนเป็นเวรกันแต่ละปีเพื่อนำเอาเศียร (หัว) ของท้าวมหาสงกรานต์นำขบวนแห่รอบๆ เขาไกรลาสที่ประทับของพระอิศวรพอลงวันที่ ๑๓ เมษายนของทุกปี ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "วันสงกรานต์" เทพีประจำปีก็ต้องตรวจดูว่า วันที่ ๑๓ เมษายน เป็นวันอะไรถ้าตรงวันอาทิตย์เทพีประจำวันอาทิตย์ ก็เป็นเวรนำหัวของพ่อเวียนรอบเขาไกรลาส ถ้าเป็นวันอื่นก็ต้องเป็นหน้าที่ของเทพีประจำวันนั้นๆ

เหตุใดท้าวมหาสงกรานต์ จึงต้องตัดหัวหรือเศียรตัวเองตำนานเล่าว่า ท้าวมหาสงกรานต์แพ้พันในการทวยปัญหา กับหนุ่มน้อยวัยฉกรรจ์ชื่อ "ธรรมบาล" ปัญหาที่ทวยกันนั้นมีพันกันด้วยการตัดเศียรตัวเองเป็นเดิมพัน ท้าวมหาสงกรานต์เป็นคนถามธรรมบาลเป็นคนตอบปัญหาที่ถามเกี่ยวกับบราสีของมนุษย์ ในวันหนึ่งๆ นั้นเวลาใดราศีอยู่ใดปรากฏว่าท้าวมหาสงกรานต์แพ้เพราะธรรมบาลหนุ่มตอบได้ท้าวมหาสงกรานต์จึงต้องตัดเศียรตัวเองตามสัญญา

"เศียร" หรือหัวของท้าวมหาสงกรานต์นั้นมีอิทธิฤทธิ์แรงกล้าถ้าตกลงดินไฟจะไหม้โลกถ้าตกลงน้ำ น้ำทุกแห่งไม่ว่าในทะเลหรือมหาสมุทรจะแห้งหมด มนุษย์จะเดือดร้อนทั่วโลกท้าวมหาสงกรานต์จึงสั่งให้ลูกสาวทั้ง ๗ คน เอาพานใหญ่มารองรับเศียรหรือหัวไว้แล้วให้เอาไปเก็บในถ้ำเชิงเขาไกรลาสนั้น พอลงปีก็ให้นำเอามาแห่รอบเขาไกรลาสจัดเป็นเวรผลัดเปลี่ยนกันทุกปี นับว่าท้าวมหาสงกรานต์เห็นการณ์ไกลและไม่อยากเห็นมนุษย์เดือดร้อนเป็นทวดาที่มีแต่เมตตาและเป็นห่วงมนุษย์มาก

ปัญหาที่ถามกันคือ ถามว่า ตอนเช้าราศีของคนอยู่ที่ใด ตอนกลางวันราศีอยู่ที่ใด และตอนกลางค่ำหรือ กลางคืนราศีอยู่ที่ใด ธรรมเนียมตอบได้ตรงตามเป้าหมาย

ครั้งแรกนั้นตำนานเล่าว่า นายธรรมบาลหมดปัญญาคิดตั้งแต่เช้าจนคำคิดไม่ออกเลยคิดว่าต้องตายแน่ เพราะ หายไม่ได้จะต้องเสียหัวแก่ท้าวมหาสงครามต์ ธรรมบาลจึงหนีเขาป่าไปนอนอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งและมิดชิดด้วย แต่ หารู้ไม่ว่านกอินทรียักษ์สองตัวเมียอาศัยอยู่บนยอดไม้ต้นนี้ พอตกค่านกสองตัวเมียกลับรังบนยอดไม้หนักตัวเมียเป็นนก ชอบฟังข่าวว่าท้าวมหาสงครามต์พินัยปัญหาภัยกับธรรมบาลหนุ่มน้อยและธรรมบาลยังหายปัญหาไม่ได้เลย น่ากลัว เสียหัวแก่ท้าวมหาสงครามต์แน่ๆ นำสงสารยังหนุ่มยังแน่นอยู่

ฝ่ายนกตัวผู้ก็ถามปัญหาที่หายกันนั้น นกตัวเมียก็เล่าให้ฟัง นกตัวผู้ก็พูดว่าปัญหาย่างไร ราศีของมนุษย์ในตอน เช้าจะอยู่ที่ใบหน้าเพราะต้องล้างหน้าทุกวันใครไม่ล้างหน้าอับเศร้าย่อมศรี ส่วนตอนกลางวันจะอยู่ที่ลำตัวหรือ หน้าอกเพราะต้องอาบน้ำประแป้งที่หน้าอกเพื่อเย็นสบายแสบ และตอนค่ำหรือตอนกลางคืนอยู่ที่เท้าเพราะต้องล้างเท้า ก่อนเข้านอน ใครปฏิบัติได้เช่นนี้เป็นที่ยกย่องว่ามีราศีจะเกิดความสุขความก้าวหน้ารุ่งเรืองยิ่งขึ้น

นายธรรมบาล นอนอยู่ใต้ต้นไม้ได้ยินนกตัวผู้ไขปัญหาที่ตีใจและจดจำไว้ (สมัยนั้นคนรู้ภาษาของสัตว์) พอรุ่ง เช้านายธรรมบาลก็ไปตอบปัญหาให้ท้าวมหาสงครามต์ฟังตามที่นกตัวผู้ตอบและถูกต้องด้วย ท้าวมหาสงครามต์จึงแพ้ เลยต้องตัดเศียรตัวเองตั้งกล่าว และเศียรหรือหัวของท้าวมหาสงครามต์จึงต้องมีริ้วขบวนแห่ทุกๆปี การแห่ปลา-ปล่อย นกของพระประแดงก็มีเศียรท้าวมหาสงครามต์ร่วมในขบวนด้วยทุกๆปีโดยมีการบวงสรวงตามประเพณีของชาวพระ ประแดงก่อนนำออกไปแห่รอบๆ เมืองพระประแดง (ปากกลัด) พร้อมกับการแห่ปลา-ปล่อยนก สงครามต์พระ ประแดงหรือสงครามต์ปากกลัดนั้น เป็นที่สนุกสนานยิ่งนักซึ่งท่านผู้สนใจควรจะได้ไปชมด้วยตนเอง ซึ่งชาวพระ ประแดงได้รักษาประเพณีไว้โดยเคร่งครัดตลอดมาจนทุกวันนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดงานประเพณีสงครามต์พระประแดง

วัตถุประสงค์ของการจัดงาน เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมงานประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นให้ คงอยู่คู่มืองพระประแดงและเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ชาวไทยและชาวต่างประเทศได้รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของชาวไทยเชื้อรามัญ ที่คงอยู่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ถือได้ว่างานสงครามต์พระประแดงหรือ สงครามต์ปากกลัดเป็นงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอพระประแดงและจังหวัดสมุทรปราการ

ความแตกต่างของประเพณีสงครามต์พระประแดงกับประเพณีสงครามต์ของที่อื่น

ประเพณีสงครามต์พระประแดง เดิมเรียกกันว่า “สงครามต์ปากกลัด” ภาพโดยรวมๆ ก็นับว่าคล้ายคลึงกับ ประเพณีสงครามต์ทั่วๆ ไปแต่ที่เห็นว่าแตกต่างจากประเพณีสงครามต์ที่อื่นๆ มีดังนี้

๑. การกำหนดวัน เวลา จัดงานสงครามต์ ที่ช้ากว่าวันสงครามต์ปกติ คือ แทนที่จะจัดในวันที่ ๑๓ เมษายน แต่สงครามต์พระประแดงจะจัดหลังจากวันสงครามต์ ๑ อาทิตย์
๒. การแต่งกายซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสงครามต์มอญและชาวไทยเชื้อสายรามัญ ซึ่งทุกคนจะต้องแต่งกาย ตามธรรมเนียมท้องถิ่น คือ ชุดรามัญ
๓. ประเพณีสงครามต์พระประแดงยังคงรักษาประเพณีเก่าแก่ว่างได้อย่างมั่นคง หัวใจของประเพณีสงครามต์ พระประแดง คือ การจัดขบวนแห่นางสงครามต์อันยิ่งใหญ่ตระการตา ซึ่งในแต่ละปีที่ผ่านมาจะมีแห่รถ ขบวนสงครามต์หลายขบวน ในแต่ละขบวนประกอบด้วย รถสงครามต์ตกแต่งด้วยบุปผชาติติดแต่อย่าง สวยงามเป็นที่ประทับใจของนางสงครามต์นางประจำปีถือเศียรท้าวมหาสงครามต์เฟื้องฟ้าจำนวน ๕ คน

นอกจากรถบุปผชาติแล้วจะมีขบวนสาวงามแต่งกายด้วยชุดไทยรามัญถือโหลปลาส่วนหนึ่งและถือกรงนก อีกส่วนหนึ่งเดินนำหน้ารถสงครามต์ขนาบข้างด้วยหนุ่มแต่งชุดลอยชายซึ่งเป็นหนุ่มชาวรามัญ สวมเสื้อคอกลม ใช้ผ้า สไบคล้องคอ ตัวตวยไปข้างหลังตามแบบของรามัญ หนุ่มแต่งกายชุดลอยชาย เหล่านี้มีหน้าที่คอยดูแลความเรียบร้อย

ของขบวนสาวงาม ขบวนแห่ยก-แห่ปลาของตน เพื่อไปทำพิธีปล่อยนกปล่อยปลา ณ พระอารามหลวงวัดโปรดเกศ
เชษฐาราม

กิจกรรมต่างๆ ในงานประเพณีสงกรานต์พระประแดง มีดังนี้

การประกวดนางสงกรานต์และหนุ่มลอยชาย สรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำขอพรผู้ใหญ่และเล่นน้ำสงกรานต์
ขบวนแห่นางสงกรานต์ ขบวนแห่รถบุปผาชาติ ขบวนแห่ยก-แห่ปลา พิธีปล่อยนกปล่อยปลา การกวนกาละแม ขนม
ประเพณีของดีเมืองพระประแดง การละเล่นพื้นเมือง (สะบ้ารามัญ) และทะเล่ยมอญ การประดับไฟ แสง สี ณ อุทยาน
ประวัติศาสตร์ป้อมแฉ่งไฟฟ้า (สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๒)

การประกวดนางสงกรานต์

เนื่องจากงานสงกรานต์พระประแดง มีประเพณีการปล่อยนก ปล่อยปลา ในวันท้ายวันสงกรานต์ คือ จะ
ปล่อยหลังจาก วันที่ ๑๕ เมษายนไปแล้ว การแห่ปลาที่มีสาวฯ แต่งตัวกันอย่างสวยงามนำปลากลับกันมาแห่เป็นขบวน
แต่เดิมชาวหมู่บ้านทรงคนองและชาวหมู่บ้านแซ่ได้จัดขึ้นก่อนตำบลอื่น คือหมู่บ้านแซ่ก็จะนำปลาไปปล่อยที่วัดทรง
ธรรม ชาวหมู่บ้านทรงคนองก็จะนำปลาปล่อยที่วัดคันลัดและกระทำติดต่อกันมาเป็นประจำหลายปี ต่อมาภายหลัง
เทศบาลเมืองพระประแดงได้เล็งเห็นควรจะอนุรักษ์ไว้จึงได้จัดแห่ปลาขึ้น โดยเชิญชาวรามัญจากหมู่บ้านต่างๆ ในเขต
ตำบลตลาดและตำบลใกล้เคียงมาร่วมขบวนด้วย

วิธีการเชิญสาวเข้าร่วมขบวนแห่แต่เดิมนั้น ได้มอบให้ผู้ที่เป็นคนกว้างขวางรู้จักคนมากนำหมากพลูจิบใส่พาน
ไปเชิญสาวตามหมู่บ้านต่างๆ แล้วแต่จะกำหนดว่าหมู่บ้านใดจะเชิญสาวกี่คน ก็เตรียมหมากพลูไปเท่ากับจำนวนสาวที่
ต้องการ สาวใดเมื่อได้รับหมากพลูไปแล้วเขาก็จะมาร่วมเข้าขบวน ส่วนการแต่งกายนั้นแล้วแต่จะสะดวก แต่ส่วนมาก
จะนุ่งโจงกระเบน ห่มผ้าสะไบ หรือนุ่งผ้าถุงแล้วแต่จะหาได้ เมื่อสาวมาพร้อมกันแล้วผู้มีหน้าที่คัดเลือกสาวงามก็
พิจารณาว่าผู้ใดสวยที่สุดก็ให้เป็นนาง-สงกรานต์ในปีนั้น ต่อมาภายหลังได้มอบให้ผู้มีหน้าที่คัดเลือกสาวได้มองหาสาว
ที่สวยๆ ไว้แต่เนิ่นๆ ก่อน เมื่อใกล้วันสงกรานต์จะเชิญสาวที่หมายตาไว้วันนั้นเป็นนางสงกรานต์ ส่วนคนอื่นๆ ก็ให้เป็นนาง
ประจำปี หรือ นางฟ้าตามลำดับไป ซึ่งวิธีการนี้ได้สาวงามซึ่งเป็นชาวพระประแดงที่แท้จริง ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้
จัดให้มีการประกวดนางสงกรานต์ขึ้นเป็นครั้งแรกและได้ทำการประกวดติดต่อกันมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ต่อมาในปี
พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงจัดให้มีการประกวดหนุ่มลอยชายควบคู่กับการประกวดนางสงกรานต์

การประกวดหนุ่มลอยชาย

เทศบาลเมืองพระประแดง มีนโยบายจัดงานประเพณีสงกรานต์พระประแดงเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดประเพณี
วัฒนธรรมอันดีงาม เน้นความสนุกสนานรื่นเริงจึงได้จัดให้มีการประกวดหนุ่มลอยชายขึ้นเพื่อเพิ่มสีสันให้แก่ขบวนแห่
นางสงกรานต์ ซึ่งการจัดประกวดหนุ่มลอยชายได้เริ่มจัดให้มีการประกวดตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยการริเริ่มของ
นายกเทศมนตรีเมืองพระประแดง โดยผู้ได้รับตำแหน่งหนุ่มลอยชายจะต้องร่วมพิธีปล่อยนก-ปล่อยปลา และจะต้อง
ร่วมเล่นสะบ้าโซ้วตามบ่อนสะบ้ารามัญ

ประเพณีสรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ และเล่นสงกรานต์

ช่วงท้ายของสงกรานต์ชาวอมฤในพระประแดงก็จะมีประเพณีสรงน้ำพระพุทธรูป วัดที่มีพระพุทธรูปมากมายและ
สวยงามคือวัดโปรดเกศเชษฐาราม ในตอนเย็นหนุ่มสาวก็จะพากันนำน้ำอบไปสรงน้ำพระพุทธรูปรอบวัด เมื่อเสร็จสิ้น
จากการสรงน้ำพระพุทธรูปแล้ว หนุ่มสาวก็จะพากันนำน้ำอบไปรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ การรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ชาวอมฤ ถือ
ว่าเป็นการเคารพนับถือผู้ใหญ่และเป็นการขอพรจากผู้ใหญ่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เมื่อเสร็จสิ้นแล้วระหว่างเดินทาง
กลับบ้านก็จะมีหนุ่มในหมู่บ้านต่างๆ ออกมาเล่นรดน้ำสาวฯ ด้วยกริยาทำที่สุภาพรดเฉพาะไหล่ไม่ให้เปียกผม คุยกัน
ตามประสาหนุ่มสาวตลอดทางที่เดินกลับบ้าน แต่ในปัจจุบันประเพณีนี้ค่อยๆ หายไปหลังจากที่พระประแดงมีการ
สัญจรคับคั่งไปด้วยรถยนต์

ทแยงมอญ

มอญเป็นชนชาติหนึ่งที่มีวัฒนธรรมทางดนตรีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในเทศกาลสงกรานต์จะได้ยินเสียงเพลงทแยงมอญ โดยเฉพาะตามบ่อนสระบัว แต่น่าเสียดายว่าไม่มีการบันทึกหรือถ่ายทอดไว้ให้คนรุ่นหลังสืบทอด ปัจจุบันวัฒนธรรมดังกล่าวจึงค่อยๆ หายไปจากเมืองพระประแดง

การละเล่นทแยงมอญ เป็นร้องกรองชนิดหนึ่งคล้ายกับกลอนร้ายของไทยประเภทเพลง เนื้อร้องใช้ภาษามอญ เป็นบทไหว้ครู ชมนมชมไม้ เกี่ยวพาราสิ ให้ศิลาให้พรสำหรับผู้ใหญ่ ฝ่ายชายใช้เพลงเจือกมัว ฝ่ายหญิงใช้เพลงโปดแซ เครื่องดนตรีประกอบการแสดงมี ๕ ชนิด คือ ซอสามสาย (มอญ) จะเข้ ซลุ่ย เปิงมาง ฉิ่ง การแต่งกายชุดรามัญ (ชาย ลอยชาย หญิงชุดมอญ)

ทแยงมอญ ใช้ร้องในโอกาสอันเป็นมงคล เป็นการละเล่นพื้นเมืองของชาวไทยเชื้อสายรามัญที่อาศัยอยู่ในเมืองพระประแดง (ชาวปากลัด) เป็นการร้องโต้ตอบกันในเชิงเกี่ยวพาราสิ ระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงโดยมีการรำประกอบ การเคลื่อนไหวของผู้รำเน้นหนักที่มือ และในวันทำสังกรานต์ก็จะมีการแสดงทแยงมอญร่วมในขบวนแห่นก-แห่ปลา เป็นประจำทุกปี ซึ่งในปัจจุบันได้เลือนหายไปเป็นที่น่าเสียดายยิ่ง

ขบวนแห่นางสงกรานต์

สงกรานต์ในแต่ละปี ลูกสาวของท้าวมหาสงกรานต์ ทั้ง ๗ คน ต้องสลับเปลี่ยนเวรกันในแต่ละปี เพื่อนำเอาเศียรของท้าวมหาสงกรานต์นำขบวนแห่รอบๆ เขาไกรลาสที่ประทับของพระอิศวร พอถึงวันที่ ๑๓ เมษายน ของทุกปี ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “วันสงกรานต์ลง” เทพีประจำปีก็ต้องตรวจดูว่าวันที่ ๑๓ เมษายนเป็นวันอะไร สำหรับปีนี้ “วันมหาสงกรานต์” ซึ่งตรงกับ วันจันทร์ที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๗ เวลา ๘ นาฬิกา ๑๑ นาที ๒๔ วินาที นางสงกรานต์นามว่า โคราคะเทวี ทรงพาหุรัด ทัดดอกปีป อภรณ์แก้วมุกดาหารภักษาน้ำมัน หัตถ์ขวาทรงขรรค์ หัตถ์ขวาทรงไม้เท้าเสด็จยืน มาเหนือพยุภรณ์ (เสื่อ) เป็นพาหนะ ซึ่งในปีนี้เทพีประจำวันจันทร์ ต้องนำเศียรของบิดาเวียนรอบเขาไกรลาส ถ้าถึงเวรของเทพีผู้อื่นก็ต้องสับเปลี่ยนเทพีประจำวันนั้นๆ

ประเพณีแห่นก-แห่ปลา/พิธีปล่อนก-ปล่อยปลา

ประเพณีแห่นก-แห่ปลา เกิดจากความเชื่อของชาวมอญที่ว่า การปล่อยปลาและนกเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้แก่ตัวเอง ทำให้มีอายุยืนยาวและเป็นประเพณีหนึ่งในเทศกาลที่จัดพร้อมกับขบวนแห่นางสงกรานต์ในวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์พระประแดง ความเชื่อดังกล่าวมีมูลเหตุมาจากตำนานที่เล่าต่อๆ กันมาว่ามีพระภิกษุรูปหนึ่งมีความสามารถในการทำนानาโชคชะตาดียิ่งนัก วันหนึ่งได้ตรวจดูดวงชะตาของสามเณรลูกศิษย์ พบว่าสามเณรอยู่ในเกณฑ์ชะตาขาดจะต้องตายในไม่ช้านี้ ท่านรู้สึกสงสารยิ่งนักแต่ไม่อาจช่วยเหลือได้จึงบอกให้สามเณรกลับไปเยี่ยมญาติโยมที่บ้านเพื่อที่จะได้มีโอกาสพบปะกันก่อนตายสามเณรได้กราบลาพระภิกษุแล้วเดินทางกลับบ้าน ระหว่างเดินทางได้พบหนองน้ำที่แห่งขอดแห่งหนึ่งมีปลาตกหลักจมอยู่ในโคลนยั้งแต่จะรอความตาย สามเณรเกิดความสงสารปลาเหล่านั้นจึงได้จับไปปล่อยปลาคอลง แล้วจึงเดินไปจนถึงบ้าน เมื่อได้พบปะกับญาติโยมจนเวลาพอสมควรแล้วก็เดินทางกลับวัด ฝ่ายพระภิกษุเมื่อเห็นสามเณรกลับมา ก็แปลกใจ เพราะเชื่อว่าสามเณรจะต้องตายแน่ จึงได้เรียกสามเณรมาสอบถามจนได้ความว่าขณะเดินทางกลับได้ช่วยชีวิตปลาที่รอดความตายให้กลับมีชีวิตยืนยาวต่อไป จากตำนานเรื่องนี้เป็นตัวอย่างให้ชาวมอญยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณีแห่ปลาจนถึงปัจจุบันนี้

สำหรับประเพณีแห่ปลาในเทศกาลพระประแดงนั้น เทศบาลเมืองพระประแดงพิจารณาเห็นว่าประเพณีแห่ปลาเป็นประเพณีที่ดี สมควรจะอนุรักษ์ไว้จึงได้รับเป็นผู้สืบสานประเพณีนี้โดยจัดให้มีขบวนแห่ปลาในขบวนแห่นางสงกรานต์ เพื่อไปทำพิธีปล่อนก-ปล่อยปลา ณ พระอารามหลวงวัดโปรดเกศเชษฐาราม สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีการเล่นพื้นเมือง (สะบ้ารามัญ) (มอญ) เรียกว่า (ว่อน-สะ-นิ)

สะบ้า เป็นการละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่งของชาวมอญที่นิยมเล่นทั่วไปตั้งแต่สมัยโบราณปัจจุบันการเล่นสะบ้าได้ลดความนิยมลงจนหาดูได้ยาก จะหาดูได้เฉพาะเทศกาลสงกรานต์พระประแดงเท่านั้นซึ่งจะมีการเล่นสะบ้าอยู่ ๒ ชนิด คือ สะบ้าบ่อนและสะบ้าทอย สำหรับรายละเอียดของประเทศการเล่นสะบ้ามีดังต่อไปนี้

๑. สะบ้าบ่อน

สะบ้าบ่อนเป็นการละเล่นที่เล่นกันระหว่างหนุ่มสาว มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างหนุ่มสาวซึ่งต้องอยู่ในสายตาผู้ใหญ่มากกว่าการมุ่งแพ้ชนะ ลูกสะบ้าจึงเป็นเหมือนสื่อกลางให้หนุ่มสาวได้พบปะพูดคุยกัน

สถานที่เล่น คือใต้ถุนบ้านหรือลานหน้าบ้านที่มีพื้นเรียบเพื่อสะดวกในการติดและทอยกันด้วยไม้กระดานเป็นขอบสูงจากพื้นประมาณ ๖ นิ้วรอบเสาบ้าน หรือ ๓ ใน ๔ ถ้าเป็นลานบ้านก็จะใช้ไม้กระดานกั้นขอบ ประมาณ ๔-๕ นิ้ว สิ่งจะขาดเสียมิได้ คือ การตกแต่งบ่อนให้สวยงาม มีโต๊ะรับแขก ๑ ชุด พร้อมขันน้ำพานรองกับกาละแม ๑ จาน อยู่ด้านหน้าบ่อนเป็นการต้อนรับแขกผู้มาชม

อุปกรณ์การเล่น คือ ลูกสะบ้า ของฝ่ายชายทำด้วยไม้มีฐานกลมแบน เส้นผ่าศูนย์กลาง ๔-๖ นิ้ว ลูกสะบ้าของฝ่ายหญิงมีฐานกลมแบนเช่นเดียวกัน มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕-๒ นิ้ว แต่ทำด้วยงาช้างเขาควาง หรือ ทองเหลือง

ผู้เล่น จำนวนผู้เล่นไม่จำกัด ทั้งนี้แล้วแต่ขนาดของบ่อน ส่วนใหญ่จะเล่นกันประมาณ ๘ คู่ ชายหญิงในหมู่บ้านจะไม่เล่นด้วยกันเนื่องจากถือว่าเป็นพี่น้องกัน การแต่งกายไม่ว่าชายหรือหญิงต้องแต่งกายด้วยชุดรามัญอย่างเรียบร้อย กิริยาวาจาสุภาพตลอดเวลา โดยปกติฝ่ายชายจะนำดนตรีอันประกอบด้วย เปิงมาง ซอ ฉิ่ง มาด้วย เพื่อเป็นการกล่อมบ่อนมิให้เจียบเหงาหรืออาจจะเป็นการบรรเลงคลอเสียงร้องเพลงทะเลยมอญเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกปรับเพราะผิดกติกา

วิธีการเล่นสะบ้า (กวางแซ่) ได้กล่าวแล้วว่าฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายจัดทำบ่อ จึงเรียกว่า เจ้าของบ่อนก่อนจะเล่นฝ่ายชายต้องไปติดต่อขอเล่นกับหัวหน้าฝ่ายหญิง เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงเล่นได้และฝ่ายหญิงจะให้เกียรติแก่ฝ่ายชายให้เป็นผู้เล่นก่อนในฐานะแขกต่างบ้านทุกครั้งไป ส่วนฝ่ายชายนั้น หากไม่คุ้นกับทำเล่นฝ่ายหญิงจะต้องถามก่อนเล่นทุกท่าตั้งแต่แรกจนถึงท่าสุดท้าย การถามถือเป็นโอกาสอย่างหนึ่งที่ชายหญิงจะได้พูดคุยกัน นอกจากนี้ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือดีดลูกสะบ้าไม่ถูกคู่ของตน ก็จะไปพูดเพื่อขอโยนหรือดีดใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายชายมากกว่า

ท่าเล่นสะบ้า ปัจจุบันหมู่บ้านชาวมอญในพระประแดง แต่ละหมู่บ้านจะมีท่าเล่นแตกต่างกันยกเว้นท่าแรกและท่าสุดท้ายที่เหมือนกันทุกหมู่บ้าน ดังนี้

ทีนเต็ง เป็นบทแรกเริ่มเอาลูกสะบ้าวางบนหลังเท้า ก้าว ๒ ก้าว เหวี่ยงลูกสะบ้าบนหลังเท้าไปให้ตรงไปลูกสะบ้าที่ฝ่ายตรงกันข้ามตั้งไว้ (หรือ “จู้” ไว้) ถ้าถูกก็ถือว่าเสร็จไปท่าหนึ่ง คนอื่นในฝ่ายตนก็จะทำต่อไปในท่าเดียวกัน ถ้าผิดคู่คือสะบ้าไปถูกลูกสะบ้าที่ไม่ใช่คู่ของตัวเอง ถือว่า “อูย” หรือแพ้ทั้งทีมีคู่ใดที่ทำผิดคู่ถัดไปจะช่วยให้ทำก็ได้ เรียกว่า “ซำปเจียะ” บางหมู่บ้านใช้ท่า “ตอน-เต็ง” คือล่อลูกสะบ้าไปทางฝ่ายที่ตั้งหรือ “จู้” เป็นท่าเริ่มต้น

อี-ฮะยู	ไปยืนกึ่งกลางบ่อน เอาลูกสะบ้าวางบนหลังเท้าเหวี่ยงไปให้ถูกลูกสะบ้าคู่ของตน
อี-ฮะ-เร็ด	เอาลูกสะบ้าวางบนพื้นเวทีลากไปด้วยเท้า ๓ ครั้ง แล้วยกขาข้างหนึ่งถีบเรียดยๆ ให้ถูกลูกสะบ้าคู่ของตน
ฮะ-เน็ด-บา	เอาลูกสะบ้าวางที่พื้น ถีบไปหนึ่งครั้ง ครั้งที่ ๒ ถีบไปให้ถูกลูกสะบ้าที่ตั้งไว้และตรงคู่ของตน

สะ-เน็ด-ป้อย	ถีบไป ๒ ครั้ง แล้วครั้งที่ ๓ ให้ถูกคู่เช่นกัน
	อี-เปะ เอาลูกสะบ้าวางบนหลังเท้า โยนด้วยเท้าไปที่กึ่งกลางของบ่อนเร่ ให้ตรงคู่ แล้วตีให้ลูกสะบ้าคู่ตรงข้ามของตน
อี-โซ	เอาลูกสะบ้าวางที่พื้น ตีให้ถูกคู่
อี-นาง	เอาลูกสะบ้าวางใกล้คู่ของตน ตีให้ลูกสะบ้าคู่ของตน
อี-บ็อก	เอาลูกสะบ้าหนีบด้วยนิ้วเท้า เขย่งขาเดียวไปแตะลูกสะบ้าคู่ของตนให้ล้ม
อี-มาย-มับ	ก้าว ๓ ก้าวกระโดดให้ฝ่าเท้าประกบกัน แล้วทยอยลูกสะบ้าไปให้ลูกสะบ้าคู่ของตน
โป๊ะ-ป้อย-อะโล่น	เอาลูกสะบ้าวางที่พื้น ตีให้ถูกคู่ ถ้าผิดตีได้อีก ๒ ครั้ง
มาย-สะ—เกิร์ม	ล้อลูกสะบ้าไปแล้วตะครุบ วัดเข้าตีให้ลูกสะบ้าคู่ของตน
มาย-โล่น	ล้อให้เลยเขตฝ่ายตรงข้าม ให้ถูกคู่ก็ได้
อะ-ลอง-แดง	ทอยให้ถูกคู่ เป็นการจบเกม

นอกจากนี้ยังมีทำอื่นๆ แล้วแต่หมู่บ้านใดจะใช้แสดง เช่น อี-ตุย-รูป, อี-ตุย-ระ, อี-ตอง-แก้ม เป็นต้น

การขมบ่อนสะบ้า มักมีคำขออนุญาต ขอขมนม ขอน้ำ และการลาเจ้าของบ่อน ซึ่งเป็นที่รู้ร่วมกันหลายคำเป็นภาษารามัญ และคำเชื้อเชิญกันเป็นภาษารามัญที่รู้จักกันอยู่ทุกๆ หมู่บ้าน

ขนาดของการจัดบ่อนสะบ้า

กว้าง ๔ เมตร ยาว ๕ – ๗ เมตร ตีขอบ ๔ ด้าน ด้วยไม้กระดานหนา ๘ นิ้ว พื้นแข็ง เรียบ ลื่น

แนวการปฏิบัติของหนุ่มสาวที่เล่นสะบ้าของบ่อนต่างๆ

๑. การส่งผลสะบ้าควรล้อคืนให้แก่กัน ไม่ควรนำผลสะบ้าใส่มือกันโดยตรง
๒. การขอผลสะบ้าขอให้ฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงนั่งพับเพียบให้เรียบร้อย ไม่ควรยื่นขอผลสะบ้า
๓. การกระเข้าเหย้าเหย๋ หรือแกล้งหนุ่มหรือสาวควรกระทำตามความเหมาะสมไม่แกล้งกันมากจนขาดความเรียบร้อย
๔. การเดินเมื่อเปลี่ยนข้าง ฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงควรเดินชิดขอบบ่อนข้างใดข้างหนึ่ง
๕. ฝ่ายชายถ้าไม่จำเป็น ไม่ควรเปลี่ยนให้คนอื่นลงเล่น
๖. ฝ่ายชายถ้าจะดื่มสุรา ควรออกไปดื่มนอกบ่อน ไม่ควรดื่มในบ่อน ขณะที่กำลังเล่นสะบ้า

๑. สะบ้าทอย

สะบ้าทอยเป็นการละเล่นกันเฉพาะในหมู่ชาย เนื่องจากต้องใช้กำลังและฝีมือในการเล่นเท่าที่ผ่านมา จะเห็นเล่นกันเพียงแห่งเดียวที่วัดทรงธรรมวรวิหาร ส่วนประกอบและวิธีการเล่นสะบ้าทอย มีดังนี้

สถานที่เล่น

เป็นลานดินอัดแน่น เรียบ กว้างประมาณ ๓ เมตร ยาว ๓๐ เมตร รอบๆ สถานที่เล่นปิดกันด้วยไม้หนา ๓ นิ้ว เพื่อกันมิให้ลูกสะบ้ากระเด็นออกข้างนอก ความยาวของสถานที่แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับเด็กกลุ่มเล็ก ใช้ช่วงยาว ๒๐ เมตร ระดับเด็กกลุ่มกลาง ใช้ความยาว ๒๕ เมตร และระดับผู้ใหญ่ ใช้ความยาว ๓๐ เมตร

ลูกสะบ้า

แบ่งเป็น ๒ แบบ แบบหนึ่งสำหรับตั้งและอีกแบบหนึ่งสำหรับทอย ลูกสะบ้าสำหรับตั้งมี จำนวน ๑๐ ลูก ทำด้วยไม้แข็งมีลักษณะกลมแบนกลิ้งด้านหนึ่งให้สวยงาม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน ๖ เซนติเมตร หนาไม่เกิน ๑.๕ เซนติเมตร หรืออาจจะใช้ลูกสะบ้าที่ขายตามร้านขายยาก็ได้ส่วนลูกสะบ้าสำหรับทอย มีลักษณะเช่นเดียวกับลูกสะบ้าสำหรับตั้ง มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕ เซนติเมตรหนาประมาณ ๒ เซนติเมตร แต่มีความพิเศษแกลไป คือ ต้องกลมมุมให้เรียบร้อยเพื่อมิให้สะดุดเวลาทอย ส่วนตรงกลางที่กลิ้งนั้นต้องให้บูนเล็กน้อย เพื่อให้นิ้วหัวแม่มือกดลงได้กระชับเมื่อเวลาทอย

การตั้งลูกสะบ้า

ตั้งข้างละ ๕ ลูกเรียงกันในลักษณะรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน สองข้างห่างกัน ๓๐๐ เมตร ๓ ลูกแรกจะตั้งตรงกลางเรียงกัน เรียกว่า หัว-ตัว-หาง แต่ละลูกห่างกัน ๓๐ เซนติเมตร ส่วนอีก ๒ ลูกที่เหลือจะต้องตั้งอยู่ด้านซ้ายและขวาห่างจากลูกกลาง ๓๐ เซนติเมตร เราเรียกว่าปีกขวาและปีกซ้าย

กติกาแข่งขัน

การแข่งขันแบ่งเป็น ๓ รุ่น ผู้ใดมีความสามารถในรุ่นใดก็เข้าแข่งขันในรุ่นนั้นๆ เดิมการแข่งขันจะไม่มีกติกาคะแนน จะทอยกันไปจนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะทอยลูกสะบ้าล้มหมดก่อนถือว่าชนะ ในระยะหลังเนื่องจากอาชีพการงานและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ทำให้ต้องเปลี่ยนกติกาการแข่งขันโดยกำหนดกันด้วยเวลาในการทอย

การทอยสะบ้าและการให้คะแนน

การทอยสะบ้าครั้งแรกจะมีฝ่ายละ ๖ ลูกก่อน โดยจะใช้มือซ้ายหรือมือขวาก็ได้แล้วแต่นัดแต่ที่สำคัญคือนิ้วหัวแม่มือจะต้องกดลงตรงกลางของลูกสะบ้าที่กลิ้งเป็นหลุมไว้ นั้น ส่วนนิ้วชี้ถึงนิ้วก้อยจะต้องรองรับลูกสะบ้าไว้ให้กระชับมือ เมื่อทอยลูกสะบ้าออกไป หากโดนลูกสะบ้าที่ตั้งไว้ในแนวกลางจะเป็นลูกหัว ลูกกลาง หรือลูกหาง ก็จะได้ลูกละ ๑ คะแนน การทอยครั้งแรกจะถอยจนหมด ๖ ลูก เมื่อทอยครบแล้วก็ป็นหน้าที่ฝ่ายตรงข้ามบ้าง แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทอยลูกสะบ้าที่ตั้งไว้ล้มทั้งหมด ๕ ลูกก่อนก็ไม่ต้องทอยอีก แต่ถ้าทอยล้มยังไม่หมดและลูกสะบ้าที่ใช้ทอยทั้ง ๖ ลูกนั้นหมดก่อน ก็ต้องเปิดโอกาสให้ฝ่ายตรงข้ามเป็นฝ่ายต้องทอยก่อนด้วย ถ้าฝ่ายหลังทอยลูกสะบ้าครั้งแรก ๖ ลูกแล้ว และหากฝ่ายแรกยังทอยลูกสะบ้าล้มยังไม่หมด ก็ยังมีโอกาสได้ทอยอีกครั้งหนึ่ง โดยจะใช้ลูกสะบ้าทอยทั้ง ๖ ลูกเช่นกัน แต่ถ้าทอยครั้งแรกล้มทั้ง ๕ ลูก ก็ไม่ต้องทอยซ้ำอีก และถือว่าในรอบแรกนี้จะได้ ๗ คะแนนเต็ม ส่วนฝ่ายหลังถ้าทอยลูกสะบ้าครั้งแรกไว้ล้มไม่หมด ก็จะมีโอกาสได้ทอยเก็บลูกสะบ้าที่ยังไม่หมดได้อีกครั้ง โดยใช้ลูกสะบ้าทอยทั้ง ๖ ลูกเช่นกัน แต่ถ้าทอยในครั้งแรกแล้วล้มหมดก็ต้องทอยซ้ำอีกเช่นกัน เมื่อจบชุดแรกคือทอย ๒ ครั้ง (๑๒ ลูก) ก็จะมีการเปลี่ยนข้างเพื่อมิให้ได้เปรียบเสียเปรียบซึ่งกันและกัน สรุปแล้วการทอยครั้งแรก ๖ ลูก และครั้งที่ ๒ อีก ๖ ลูก รวมเป็น ๑๒ ลูก เมื่อสลับข้างจะต้องทอยอีกข้างละ ๑๒ ลูกเช่นกัน รวมแล้วแต่ละฝ่ายจะมีโอกาสได้ทอยถึง ๒๔ ลูก

การเล่นสะบ้าทอยนี้ มีมาแต่สมัยโบราณจนกลายเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวมอญการทอยสะบ้าถือว่าเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่งและมีคติสอนใจในการเล่น คือ การรู้จักคิด รู้จักใช้วิธีการและพละกำลังให้ถูกต้องพอเหมาะพอดี แต่ในปัจจุบันเราจะหาดูการเล่นสะบ้าป้อนและสะบ้าทอยได้ยากมาก จะมีเฉพาะในเทศกาลสงกรานต์พระประแดงเท่านั้น

การกวนกาละแม ของตีเมืองพระประแดง

จากคำบอกเล่าจากผู้เฒ่า ผู้แก่ กาละแมเป็นขนมคู่งานสงกรานต์ หลังจากที่ทำอาหารคารวับประทานกันแล้ว ก็ทำขนมหวาน คือกาละแม นอกจากจะทำเพื่อเป็นของหวานไว้รับประทานเองแล้ว ยังสามารถที่จะแจกจ่ายญาติ พี่น้อง หรือแขกผู้มาเยือนสำหรับเป็นของฝากได้อีกด้วย กาละแม เป็นขนมที่ทำยากมาก ต้องใช้ระยะเวลาในการกวนนานจนกว่าจะสำเร็จ แต่ในการกวนกาละแมก็มีสิ่งที่แฝงด้วยคือ คนที่มาชวนกวนกาละแม ผู้ชายก็ได้หรือผู้หญิงก็ได้

ทำให้คนในหมู่บ้านสามัคคีกัน มีความกลมเกลียวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เนื่องจากต้องช่วยกันกวนในแต่ครั้งใช้เวลาานาน กาละแมถือเป็นขนมที่เซ็ดหน้าซูดตาของชาวมอญจะมีความรักที่เหนียวแน่นเหมือน กาละแม

การประดับไฟ แสง สี ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ป้อมแผลงไฟฟ้า พ.ศ. ๒๓๕๗ การสร้างเมืองหน้าด่านสมัย รัชกาลที่ ๒

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงโปรดให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระราชวังบวรมหาเสนาอนุรักษ์ พระอนุชาธิราชเจ้าของพระองค์มาทำการต่อจากสมเด็จพระราชบิดา ความในพระราชพงศาวดารเขียนไว้ว่า เมื่อเดือน ๑ ปีกจอ ฉศก จุลศักราช ๑๑๗๖ พ.ศ. ๒๓๕๗ ทรงพระราชดำริว่า ที่ลัดตันโพธิ์นั้น เมื่อในรัชกาลที่ ๑ ได้โปรดให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาทเสร็จลงไปประการที่จะสร้างเมืองขึ้นไว้ป้องกันข้าศึกที่จะมาทางทะเลอีก ๑ แห่ง การยังค้างอยู่เพียงได้ลงมือทำป้อมยังไม่ทันแล้ว จะไว้ใจแก่การศึกสงครามทางทะเลมิได้ ควรจะต้องทำขึ้นให้เสร็จจึงโปรดให้สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นแม่กอง เสร็จลงไปทำเมืองขึ้นปากกลัด ตัดเอาท้องที่แขวงกรุงเทพมหานครบ้างและแขวงเมืองสมุทรปราการบ้าง รวมกันตั้งขึ้นเป็นเมืองใหม่อีกเมืองหนึ่งทำป้อมขึ้นข้างฝั่งตะวันออกสามป้อม ให้ชื่อว่าป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ๑ ป้อมปีศาจสิง ๑ ป้อมราหูจร ๑ รวมทั้งป้อมเก่าชื่อป้อมวิหยาคม ซึ่งสร้างในรัชกาลที่ ๑ ด้วยเป็น ๔ ป้อม สร้างป้อมข้างฝั่งตะวันตก ๕ ป้อม ชื่อป้อมแผลงไฟฟ้า ๑ ป้อมมหาสังหาร ๑ ป้อมศัตรูพิฆาต ๑ ป้อมจักรกรรต ๑ ป้อมพระจันทร์พระอาทิตย์ ๑ ป้อมเหล่านี้ซึกกำแพงเหมือนกัน ข้างหลังเมืองก็ทำกำแพงล้อมรอบตั้งยั้งฉาดติดดินและศาลาไว้เครื่องศัตราวุธพร้อมทุกประการ ทิมแม่น้ำทำลูกทูนสายโซ่สำหรับชิงกั้นแม่น้ำ หลักผูกทูนก่อด้วยอิฐใช้ไม่ได้ จึงคิดเอาซุงมาทำเป็นต้นโกสนร้อยเกี่ยวคาบกระหนาบกันเป็นตอนๆ เข้าไปปักหลักกระหวาดต้นดกสนทุกช่องร้อยโซ่ผูกทูนได้มั่งคั่งดีก็สำเร็จเป็นเมืองใหม่

ในปีนี้เทศบาลพระประแดง มีนโยบายจัดงานประเพณีสงกรานต์พระประแดงให้แปลกใหม่และยิ่งใหญ่มากกว่าเดิม โดยการจัดงานย้อนอดีตเมืองนครชั้น ๓ ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ป้อมแผลงไฟฟ้า มีการประดับแสงสี อันวิจิตรตระการตา ชมการละเล่นสละบ้ารามัญของชาวไทย-รามัญ ชมการกวนกาละแมของดีเมืองพระประแดง ชมการแสดงดนตรีไทย จุดสำคัญที่สุดคือการเปิดอุโมงค์ใต้ป้อมแผลงไฟฟ้า ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนที่สนใจทั่วไป

เข้าชมฟรี ซึ่งไม่เคยเปิดให้ชมมาก่อน ซึ่งในปีนี้เปิดให้ชมตั้งแต่วันที่ ๑๘ -๒๐ เมษายน ๒๕๕๗ ตั้งแต่เวลา ๑๙.๐๐ น. เป็นต้นไป

ที่มา : สงกรานต์พระประแดง ประเพณีอันยิ่งใหญ่ของชาวมัธยม
จัดทำโดย เทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จัดเก็บข้อมูลโดยนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอพระประแดง

รวบรวมข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล